

OGLAŠAJTE V
NAJSTAREJŠEMU
SLOVENSKEMU
DNEVNIKU V OHIO

Izvršujemo vsakovrsne
tiskovine

VOL. XXIX.—LETÖ XXIX.

ENAKOPRAVNOST

EQUALITY

NEODVISEN DNEVNIK ZA SLOVENSKE DELAVCE V AMERIKI

CLEVELAND, OHIO, TUESDAY (TOREK), OCTOBER 8, 1946

ADVERTISE IN
THE OLDEST
SLOVENE DAILY
IN OHIO

Commercial Printing of
All Kinds

STEVILKA (NUMBER) 197

Vloga Anglije kot
posredovalke med
Ameriko in Rusijo

LONDON, 1. oktobra. (O.N.A.) — Iz virov, ki so v temnih zvezah z zunanjim ministrom Bevinom, se sliši mnenje, da je Velika Britanija zdaj v pravem položaju, da nastopi kot posredovalec med Ameriko in Sovjetsko unijo.

Precj je jasno, mi je bilo rečeno, da je gospodarski ustroj današnje Anglije zbljal do dežela in Sovjetsko unijo. Le nje na koncepcija demokracije jo od nje oddaljuje in jo približuje Zedinjenim državam.

S tem še ni rečeno, da bo Velika Britanija za vedno postala posredovalec, kajti Velika Britanija ima sicer socialistično usmerjeno gospodarstvo, obenem pa je tudi središče velikega imperija, katerega varnost in obstoj mora čuvati.

Vsekakor je verjetno, da se sedanja angleška pozicija v mednarodni politiki razčista v parlamentarni debati, ki se bo odigrala čim se sestane parlamente.

Taft smatra obsodbe nacijev za "madež"

GAMBIER, O., 6. okt. — Republikanski senator Robert A. Taft je imel včeraj tukaj govor, v katerem je izjavil, da so ob sodbe nacijev glavarjev "madež" za anglosaksonko justico in da je ameriško ljudstvo nuerberške pravoreke "dolgo občivalo."

Taft je reklo, da se je v Nuerbergu pravica oblekla v maščevalnost, kar da je v nesoglasju z anglosaksonsko justico. Dejal je dalje, da so bili Rusi, ki so prvi sprožili idejo ob sodb za nacijev glavarje.

IZ LONDONA V TOKIO
V 28 URAH

CAIRO, 7. okt.—Col. C. S. Irvine, povelnik ameriškega armadnega letala Superfortress Pacusan Dreamboat, je dejal, da bi bilo mogoče napraviti polet z Boeing B-29 letalom iz Londona v Tokio preko Severnega tečaja v 28 urah.

Dreamboat letalo je tukaj prišlo po 10,854 miljah nepretrogene vožnje iz Honolulu v 39 urah in 33 minutah.

Veverica jo je ugriznila
za palec

Miss Hannah Miller, 1886 E. 182 St., je prinesla kuhinjske odpadke iz sobe na varnostne stopnice, da jih je odložila v za to pripravljeni prostor. Tedaj je zagledala pred seboj domačo veverico in jo poklicala. Veverica je prišla k njej in jo ugriznila v palec na nogi, ki je moč izza koncu odprtega ženskega čevlja. Ko je Miss Miller kriknila, da žival spoznala, da je napravila pomoto in zbežala.

Dotično veverico kličejo vsi "Berth" in je tako predzrana, da ne nikogar ne boji. Pred kratkim je nekemu sosedu med spanjem na verandi preiskovala žepe, v katerih je imel navadno orehe zanjo.

V CALIFORNIO

Jutri zjutraj bosta odšla z letalom v San Francisco, Cal., za počitnice tekom zime, Mr. Anton Boštančič in sin Tony, ml., iz 1050 E. 62 St. Želimo jim obilo zahvale in razvedrila!

Pravoslavne so s puškami spreobračali v katoličane

Priče pripovedujejo o ustaških grozodejstvih pri škofovem procesu

ZAGREB, 6. oktobra — Včeraj je v procesu proti nadškofu Alojziju Stepinacu nastopila cela vrsta prič, povečini hrvaških katoličkih kmetov in delavecev, ki so izpričevali, da so katolički ustaški duhovniki, s puškami v rokah spreobračali pravoslavne Srbe v katoličane.

Stepinac je obtožen, da je kolaboriral z Nemci in teroristično organizacijo Ustašev, ki so vodili prisilno spreobračanje in vprizorili nad Srbi nezaslišna grozodejstva.

Ena priča je izpovedala, da so Ustaši v nekem kraju pod krivo pretvezo spravili 650 Srbov v neko cerkev, potem pa so zaklenili vrata in vse vernike pomorili z noži in puškinimi kopiti.

Papeški nuncij škof Joseph P. Hurley, ki prisostvuje sodnemu zaslišanju proti Stepinacu, do sedaj še ni imel prilike govoriti z obtožencem.

Kolumbovi vitezi zahtevajo, da Amerika protestira

BOSTON, 6. oktobra. — Sodnik John E. Swift, ki je vrhovni predsednik organizacije Kolumbovih vitezov, je včeraj naznamnil, da se je obrnil na državni departement z zahteva, da protestira proti obravnavi škofa Stepinaca, češ, da "Jugoslavija vodi morilski kampanjo proti katolički duhovščini, ki premišljeno ogroža svetovni mir."

Priče za obrambo zagovarjajo obtoženega škofa

ZAGREB, 7. oktobra. — Ljudsko sodišče je danes navz�ic ugovorom prosekucije dovolilo, da 22 prič nastopi v obrambo škofa Stepinaca, dočim je bilo 14 prič zavrnjenih.

Prosekucija je argumentirala, da se na ta način zaslišanje brez vzroka zavlačuje in da so med pričami "notorični fašisti."

Ko je sodnija podala svojo odločitev, je obramba predložila dokumente, glasom katerih je bil škof na nasprotni masnemu spreobračanju pravoslavnih Srbov v katoličane.

Obrambni odvetnik Ivo Polite je pričal, da je škof pred in med vojno dal ukaz, da se ne sme delati nobenih plemenskih razlik in da ni bil politično aktivен.

Danes je pričalo za škofa šest katoličkih duhovnov, ki so rekli, da so dobili navodilo, da naj se vzdržujejo političnega delovanja.

Papež zanikuje prisilno spreobračanje na Hrvaškem

GRAND GANDOLFO, Italija, 6. oktobra. — Papež Pij je danes zanikal, da je kdaj odobril prisilno spreobračanje pravoslavnih vernikov v Jugoslaviji v katoličane, kakor trdi prosekucija pri obravnavi škofa Stepinaca v Zagrebu.

Papež je podal izjavo v govoru pred člani Sv. rimske rote (cerkvenega sodišča) ter obravnavo v Zagrebu označil kot "skrajno žalostno."

NOVA ZVEZDOGLEDNICA
V SOVJETSKI UNIJI

LONDON, 2. oktobra (O.N.A.) — List tukajšnje sovjetske ambasade poroča, da grade Rusi blizu Kijeva največjo ali eno največjih zvezdoglednic na svetu. Razpolagala bo z vsemi najmodernejsimi napravami in aparati. Obseg tega znanstvenega projekta je tolksen, da bo zmanjšalo trajalo najmanj 5 let.

57.000 VOLILCEV SE JE
REGISTRIRALO ZA
VOLITVE V NOVEMBRU

Stevilo volilcev pri novembarskih volitvah v okraju Cuyahoga bo za 57.000 večje kot rezultat novih registracij tekom včerajšnjega dneva. Narastek je bil največji od strani veteranova in državljanov v predmestnih občinah.

Popej je bilo v okraju registriranih 585.000 volilcev.

Republikanski vodja Bender je porast registracije pozdravil kot znamenje, da bo demokratom pri prihodnjih volitvah trda predla, toda uradniki volilnega odbora imajo pomislike glede tega tolmačenja.

Novi grobovi

FRANK MARAS

Po dolgi bolezni je preminil v mestni bolnišnici Frank Maras, star 56 let, stanju na 3488 W. 63 St. Doma je bil iz Slavne pri Gorici na Primorskem, odkoder je prišel v Ameriko pred 26 leti. Bil je član društva "Nanos" št. 264 SNPJ in društva "Soča" št. 26 SDZ. Tukaj zapušča žaluječo soproga Valentino, rojeno Terzar, in hčer Nežijo Jablonski, v starem kraju na dve sestri. Matild je v Jezero pod vodstvom Ferfoliatovega pogrebne zavoda iz Schusterjevega pogrebne zavoda v cerkev sv. Bonifaca ob 9:30 uri in nato na pokopališče sv. Marije.

*

JOHANA MELE

Snoči ob 9:45 uri je po težki bolezni umrla v St. Alexis bolnišnici Johana Mele, rojena Svec, stará 69 let. Družina stanjuje na 6806 Bonna Ave. Doma je žila iz vasi Kamnik, fara Preseje. Podrobnosti bomo poročali jutri. Grdinov pogrebni zavod oskrbuje pogreb.

*

ANGELA RUDMAN

V petek večer je preminil na svojem domu Angela Rudman, rojena Popović, stanju na 1395 E. 25 St. Stara je bila 74 let. Bila je članica društva Vitez Zumberške sloge, št. 21 HBZ. Tukaj zapušča sedem sinov: Petra, Pavla, George, Daniela, Josepha, Ernesta in Carola, ter brata John Popović v Anacondi, Mont. Mož Nikolaj je umrl leta 1939. Pogreb se je vršil danes zjutraj ob 9:30 uri iz Grdinovega pogrebne zavoda v cerkev sv. Nikolaja.

*

KONVENCIJA ISČE POTA
ZA ZNIŽANJE NESREC
V ZEDINJENIH DRŽAVAH

CHICAGO, 6. oktobra. — Jutri se prične v tem mestu 34. konvencija National Safety Congressa, katerega se udeleži okrog 10,000 delegatov in izvedencev za promet, da sprejemajo gotovo navodila in določila, kako preprečiti, da bi se Amerikanci ne pobijali v številu 100.000 na leto v raznih nesrečah.

To je prva konvencija te organizacije izza leta 1944 in se je udeležijo razni mestni uradniki, inženirji in državni zastopniki. Okrog 6.000 industrijskih organizacij je članov varnostne končila.

Pravijo, da je ta organizacija potom varnostne propagande iz zaleta 1933 ohranila življenje najmanj 350.000 Amerikancem.

Italijanski fašisti napadli slovensko manifestacijo v Gorici

Umrla v cerkvi
tik pred poroko

NEW YORK, 7. okt.—Angelin Rose de Fabrizio, stara 21 let, je šla po cerkvi s svojim očetom, da se poroči z Johnom Mastantuonom, starim 21 let, ki sta bila prijatelja še iz šole. Ob korakom se ji je ponesreči tančiča zapletla pod nogu, vsled česar se je nevesta čutila tako osramočeno, da se je poleg očeta zgrudila mrtva na tla, zadeta od srčne kapi.

Zenin je jokajoč odšel iz cerkve domov in se zaklenil v svojo sobo.

Dr. Alexander Vivona je dejal, da je imelo dekle revmatično srce, in spodtiklaj ob tančiča je bil preveč zanjo.

KONGRESNIK ZAHTEVA DA VLADA NASTOPI PROTI KOMUNISTOM

WASHINGTON, 7. okt.—Kongresnik J. Parnell Thomas iz New Jersey je v pismu na zveznega justičnega tajnika Tom C. Clarka zahteval, da ameriška vlada zdobi komunistično stranko, katero naziva "po Moskvi vodeneto peto kolono v Zedinjenih državah."

Thomas, ki je manjšinski član kongresnega Un-American Activities komiteja pravi, da organizirani komunisti kršijo postavitev.

"Moje odkrito priporočilo je,

da takoj nastopite in ugonobite aktivnosti teh skupin, ki neprestano delajo na tem, da uničijo našo formo vlade," je dejal Thomas.

RGUSIJSKE PROTESTIRATI, PROTI NUERENBERŠKI SODBI

LONDON, 2. oktobra (O.N.A.) — V londonskih diplomatskih krogih se sliši, da ni nemogoče, da bo Rusija protestirala v Washingtonu, Londonu in Parizu proti oprostitvi, katere so bili v Nuerbergu deležni nemški generalni štab, Franz von Papen ter Hjalmar Schacht.

Po mnenju strokovnjakov za mednarodne zakone, taka pritožba ne more dovesti do nove sodne obravnave, toda mogoče bi bilo, da stavijo Rusi zahtevajo, da se obravnavo ponovi radi tega, ker imajo v rokah nove dodatne dokaze proti tem obtožencem.

Novih dokazov pa je po mnenju teh strokovnjakov obilo na razpolago, ker obtožba ni obsegala vsega materiala — bilo ga je toliko, da sodniki ne bi bili zmogli svojega posla, ako bi bili morali proučiti vse.

"Na podlagi člena 13 odstavka

1. zakona o kaznihi dejanjih proti ljudstvu in državi ter v smislu člena 7. in člena 30. zakona o ureditvi in pristojnosti vojaških sodišč v Jugoslovanski armadi, so obtoženi:

1. Rupnik Leon, divizijski general bivše jugoslovanske vojske, med okupacijo predsednik "Pokrajinske uprave" v Ljubljani, sedaj v zaporu;

2. Rosenber Ervin, nemški državljan, višji policijski in SS-vodja, SS-general, sedaj v zaporu;

3. dr. Rožman Gregorij, škof ljubljanske škofije, sedaj na begunku;

4. dr. Krek Miha, advokat in

V napadu na manifestacijo, katero je dovolila zavezniška vojaška vlada, je bilo ranjenih od 15 do 20 oseb

GORICA, 7. oktora—Včeraj je italijanska drhal, ki je javno dajala duška svojim fašističnim čustvom s klici "Duce! Duce!" in z oddajanjem fašističnega pozdrava, napadla manifestacijo Italijansko-slovenske antifašistične zveze, pri čemer je bilo ranjenih 15 do 20 oseb.

Večer pred manifestacijo an-

tifašistične zveze so fašisti dinamitali železniško progno med Trstom in Gorico, da preprečijo prihod vlaka, s katerim so imeli lošpeti udeleženci proslave.

Manifestacija in današnja povorka je bila dan poprej po daljšem obotavjanju končno oborenja od strani zavezniške vojaške vlade, ki pa je pozorila, da mora biti priredba "čisto kulturna" in nepolitična.

Fašisti metali kamenje in nože na udeležence proslave.

Ob cesti, po kateri se je vila parada, v kateri je korakalo nad 2,000 oseb, je bilo kakih tisoč mladih moških, ki so metali na udeležence kamenje, nože, dimne bombe in rakete.

Fašistični Italijani so v grupah vzlakli, kakor za časa Mussolinijevega režima: "Duce! Duce!" in "Viva L'Italia!"

Thomas, ki je manjšinski član kongresnega Un-American Activities komiteja pravi, da organizirani komunisti kršijo postavitev.

Gorica se nahaja na italijanski

"ENAKOPRAVNOST"

Owned and Published by

THE AMERICAN JUGOSLAV PRINTING & PUBLISHING CO.
4231 ST CLAIR AVENUE CLEVELAND 3, OHIO

HENDERSON 5311-12

Issued Every Day Except Saturdays, Sundays and Holidays

SUBSCRIPTION RATES—(CENE NAROČNIN)

By Carrier in Cleveland and by Mail Out of Town:	
(Po raznjašalcu v Cleveland in po pošti izven mesta):	
For One Year—(Za celo leto)	\$7.00
For Half Year—(Za pol leta)	4.00
For 3 Months—(Za 3 mesece)	2.50

By Mail in Cleveland, Canada and Mexico:	
(Po pošti v Clevelandu, Kanadi in Mehiki):	
For One Year—(Za celo leto)	\$8.00
For Half Year—(Za pol leta)	4.50
For 3 Months—(Za 3 mesece)	2.75

For Europe, South America and Other Foreign Countries:	
(Za Evropo, Južno Ameriko in druge inozemske države):	
For One Year—(Za celo leto)	\$9.00
For Half Year—(Za pol leta)	5.00

Entered as Second Class Matter April 26th, 1918 at the Post Office at Cleveland, Ohio, under the Act of Congress of March 3, 1879.

104

Owen Lattimore (O. N. A.):

OSVOBODITEV KOLONIJ

Najbolj važne vesti iz Daljnega vzhoda prihajajo sicer iz Kine, toda navzlic temu ne bi bilo prav, da zanemarjam veste iz kolonialnih predelov Azije.

Kolonialna oblast zamore ali podpirati razvoj domaćinov in jih pripravljati na dobo samouprave, ali pa jih pri tem ovirati in ta razvoj zavlačevati. Ker je pričakovati prihodnje leto razprave v organizaciji zedinjenih narodov v zadevi varušta nad odvisnimi narodi, se vse kolonialne sile pripravljajo na te razprave—četudi bodo na razpravi seveda le mandatirana ozemlja. Toda kolonialne sile so vendar že pridno na delu, da popravijo svoj prestiž in v polni meri zadobe nazaj v roke kontrolo nad svojimi narodi "varovanci."

Tudi kolonialni narodi se gibljejo—njim je do tega, da pokažejo in dokažejo svojo sposobnost za samovladno in neodvisnost. V različnih azijskih deželah so ta dejstva izvala že precej političnih homatij.

V Indiji je na primer izjavil Pandit Nehru, predsednik začasne indijske vlade, da bo njegova uprava naklonjena zahtevam Indonezijcev. V severnih predelih Indokane, kjer so bile kitajske čete v borbi proti Japoncem tukom vojne, so se pokazale kitajske oblasti v splošnem naklonjene nacionalističnemu pokretu Viet Nama, in so ga podprt proti francoskim prizadovanjem, da ga zatros s silo. To je tembolj značilno, ker obstaja šumnja, da je komunistični pokret v Viet Namu močan—a kitajska vlada je skoro patologično sovražna vsemu, kar je komunistično.

Politika kolonialnih držav se je v splošnem držala smernic, ki se izražajo v lepi besedi "mother country." Po njihovem mnenju je jasno, da "mati" ne more biti krivična.

V tem smislu so te dežele tudi v svoji propagandi nagašale svojo strpljivost in nekako neverjetno potrežljivost. Kolonialne dežele slikajo kolonialne narode kot "otroke," katerim je treba prizanašati v kolikor mogoče, katere je treba v slučaju potrebe pa tudi po očetovsko kaznovati.

Ta politika kaznovanja se je dobro obnesla po prvi svetovni vojni, četudi jo je bilo treba plačati s precej človeškimi življenji. Ko so bili vodje kolonialnih narodov postreljeni ali pa izgnani, je nemir večinoma poleg.

Po tej vojni pa je položaj bistveno drugačen, pred vsem v dveh ozirih. Prvo je to, da so japonske zmage v začetku vojne preverile kolonialne narode, da so povesti o nepremagljivosti evropskih narodov prazne bajke. Odporno gibanje zategadelj ni več samo obup—podpirajo je nade na možnost zmage. Drugo pa je to, da so se vodje teh pokretov mnogo naučili v dobi med obema vojnoma. In to je še mnogo važnejše.

Kolonialni nacionalizem danes ne ve le tega, česar noče, temveč tudi to, kar hoče. Cilji niso več nemogoče utopije, temveč dejansko izvedljivi politični programi. Radi tega imajo danes tudi mnogo več pristašev za seboj kot pred 25 leti.

Držanje kolonialnih narodov je vse hvale vredno. Dolgo smo imeli navado povezavati s pojmom "vstaje domaćinov" množične pokolje, plenjenja in splošno anarhijo. Bilo je nekaj tega tudi v sedanjih vstajah. Toda te nerede so to pot ustavili nacionalisti sami s svojimi lastnimi silami.

Kolonialni pokreti za neodvisnost so danes zmerni, urejeni in v svojih zahtevah bolj pametni kot je svet pričakoval. Zastarelost v političnih smernicah in metodah izvajanja je najti vse prej na strani kolonialnih gospodarjev, ki skušajo za vsako ceno ohraniti svoje stare privilegije.

V Indoneziji so pokazali nacionalisti v splošnem več potrežljivosti kot Nizozemci. Velik del uradništva je prešel na stran nacionalistov, tako da se je izkazala njihova uprava kot izredno uspešna in učinkovita. Presenetljivo je, da vidimo takozvane "izkušene in odgovorne kolonialne oblastnike" v vlogi manj konstruktivnih elementov kot "uporne domaćine"—toda to je najlepši žarek upanja za bodočnost.

PRISPÈVAJTE ZA OTROŠKO BOLNICO V SLOVENIJI!

UREDNIKOVA POŠTA Poročilo podružnice št. 39
SANS

V septembri so darovali v sklad otroške bolnišnice v Sloveniji, slediči: Društvo "Krasniraj" št. 160 ABZ \$25.00.

Po \$10: Neimenovan in Frank Kerže, 6700 Schaefer Ave.

Po \$5: Andy Modic, 1048 E. 78 St., Frank Ivančič 1440 E. 53 St., Joseph in Carolina Čukajna, 7511 Cornelia Ave., Joseph Somrak, 866 E. 141 St., Frank Dobročki, 1210 E. 60 St., Jernej Rožanc, 3140 Berkshire Rd., Cleveland Heights, Louis in Angela Rolih mesto vence na krsto pokojne Jennie Bostjančič in Frank Makarovič mesto vence za umrlo Genovevo Zupan.

Mesto vence na krsto pokoj-

ne Frances Tavčar so darovali po \$10: Louis Majer, 6410 St. Clair Ave., August Kollerand, 6419 St. Clair Ave., Frank Zorich, 1121 Addison Rd., Jože in Nežka Kalan, 1007 E. 74 St., John in Ana Pollock.

Po \$5: Janko N. Rogelj in Ludvik Vičič, 959 E. 67 St.

Za SANS so prispevali po \$3 slediči: Jennie Dagarin, Martin Marin, Frank Miksha, Vinko Levstik, John Cednik, Louis Piric, Julia Piric, Frank Krančevič, Frank Klemenčič, E. 141 St. in Stefan Lunder.

V imenu odbora SANS in v imenu nedolžnih otrok, najlepša hvala vsem. Naj bi ne bilo nobenega zavednega Slovence med nami, da bi ne bil vpisan v knjigi darovalcev za otroško bolnišnico v Sloveniji.

John Pollock, blag:

SODNIJSKI PROCES PROTI SLOVENSKIM IZDAJALCEM

(Nadaljevanje s 1. strani)

pa tudi kazniva dejanja vojnih zločinov.

Protijudski elementi iz vrhov bivše Slovenske ljudske stranke (SLS) so v pričakovovanju neposrednega oborjanega napada hitlerjevske Nemčije in fašistične Italije na Jugoslavijo ter okupacije in razkosanja naše zemlje imeli med 27. marcem in 6. aprilom 1941. leta v Ljubljani sestanek, na katerem so sklenili, da si razdele vloge tako, da bo en del vidnejši predstavnikov SLS na čelu z obtoženim Rožmanom, Avsenekom in Natlačencem ostal doma in stopil v odprtoto politično in vojaško sodelovanje z okupatorji, drugi del z obtoženim Krekom, Gabrovškom in Kuharjem na čelu pa odšel v inozemstvo in se na videnje vključil v protihitlerjevski blok, da v primeru zmagane ene ali druge vojno vojujoče se stranke zagotovi svoje pozicije in protijudško vladavino v Jugoslaviji.

(Opomba: Zgoraj omenjeni Gabrovšek je Franc Gabrovšek, sedaj kaplan pri sv. Vidu v Clevelandu, O., ki ga je dr. Krek poslal v Ameriko, da "razbije" SANS in vodi politiko v prid stare Jugoslavije med katoliškim Slovencem. Ta njegova misija je ugotovljena v kasnejšem delu te vlogi v protihitlerjevski vodje na takov znamen o b r a b n e m področju XVIII., izvršil neštete vojne zločine nad slovenskim narodom: ubijanje in izročanje ranjencev okupatorju, umore in pokolje, zapiranja, mučenja, odvajanja v koncentracijski taborišči in na prisilno delo v korist okupatorja, prisilno mobilizacijo, požige, ropanje in uničevanje javne in zasebne imovine, posilstva in druge vojne zločine, vsled česar so odgovorni za smrt in trpljenje deset tisočev mož, žena in otrok.

Rupnik organiziral v Ljubljani okupacijski civilni aparat

Obtoženi Leon Rupnik, general bivše jugoslovanske vojske, poznan že izpred vojne po svoji pronacični delavnosti, je v dneh napada Hitlerjeve Nemčije in fašistične Italije na Jugoslavijo v aprilu 1941. leta na položaju načelnika štaba I. grupe armij v Zagrebu, ne da bi dal kakšen koli odpor sovražniku 11. aprila 1941, to je še pred kapitulacijo bivše jugoslovanske vojske, navezel v Zagrebu stike z ustaškima polkovnikoma Lulićem in Štancerjem, da bi mu na njegovo prošnjo omogučila vstop v ustaško vojsko. Istočasno je na "zapovedništvo hrvatske vojske" v Zagrebu izdal pismen načrt za formacijo ustaške kopnene vojske in ga predal polkovniku Luliću.

(Nadaljevanje sledi)

Zupančič je s svojo lirsko miselnostjo in čustveno poezijo ustvaril posebno epohovo naši literaturi in ji dal pečat življenjskega optimizma. Njegova generacija je napovedala burno dobro prve svetovne vojne. Z razgibanimi vojnim pesmimi je pripravljala Slovence na trpljenje in žrtve, ki jih čakajo. Vendar je bil ta rod, prezgodaj vrzen v pekel prve svetovne vojne in še nezrel, da bi si mogel prisvojiti optimizem neposrednih Zupančičevih naslednikov.

"Premlad brez vodstva, je skušal prekričati strahote prve svetovne vojne, kar ga je tiralno daleč proč od realne osnovne melodije. A kar je bilo v tej generaciji prisiljenega, je izumrl. Oni pa, ki so se oklenili Prešernovih ritmov in tradicij, so se resili in predali osnovni spev slovenskega naroda zastopnikom novega pokolenja.

"Sledil je mladi rod, ki je hotel nova doživetja oblikovati na nov način, zvest osnovni melodiji. Zato tudi ni zabredel in notranjo stisko kljub najstrašnejšim doživljajem, kot nekateri njegovi predhodniki. Prisluhnil je melodiji, ki utripuje v žilah ljudev v isto samostojno oblikoval. Tisto pa, kar je v tej melodiji edinstvenega, slovenskega, je večno neizpremenljivo.

Presniki, ki so zatem recitirali svoja dela, so potrdili njegove besede: Ivan Albreht je tral svoje pesmi iz prve svetovne vojne. Govoril je o trpljenju, ki je takrat pogrenilo vse Slovence v molk in o krivčnih sklepih mirovne konference po prvi svetovni vojni. "Ni več vezi med vzhodom in zapadom: mi smo Evropa in v naši duši se bijeta dva svetova. Antični Rim se pa ruši... Polna vera je njegova pesem, o kralju Matjažu." Recital je tudi dve pesni iz leta 1942: "Mi vši smo talci" in "Trst."

Strabane, Pa. — Dne 27. septembra je v bolnišnici Canonsburg General Hospital graduira kot bolničarka Agnes Koklich, hčerkka Johna Kokliche, večletnega predsednika društva Postojnske Jame št. 138 SNPJ. Sedaj je uposlena v isti bolnišnici v oddelku za operacije.

Svojo izdajalsko delavnost kot kvizlingove v domovini z obtoženim Rožmanom na čelu, kakor tudi izdajalci v inozem-

Literarni večer Društva slovenskih književnikov

Posneto iz "Slovenskega poročevalca"

Dne 8. julija je bil v poslopu Marijančiča in pa pesem "V poslopu Marijančiča recitacijski večer, namenjen predvsem primorskim prosvetnim delavcem. Za tem, ko je odpela mladina "Mi smo ubežniki," je govoril najprej tovariš Slodnjak o pomenu slovenske književnosti za ves naš narod. Poudaril je slediče:

"Slovenska poezija je slovensko življenje. Je bistvo tega, kar je naš narod doživil, za kar se je boril in trpel. Naša ljudska poezija je že v zarodku vsebovala vse, kar je od Prešernova dalje ustvarila umetna pesem kot izraz individualnega čustvovanja.

Že v narodni pesmi je dihal geni slovenskega človeka njegov socialni in nacionalni boj za obstanek. Danes pa se bo kot še nikdar sproščalo naše življenje in se dvigalo, ker smo tesno združeni s primorskimi bratimi.

"Naša pesem se je edinstveno upodobil v Prešernovi liriki, kjer se je izkristaliziralo vse slovensko bistvo in se razlilo na vse bodoče robove. Prešernovi sodobniki so hoteli zadušiti taklike po svobodi in prepričati naš narod, da je najzlahtnejša čednost predanost avstrijskemu dvoru. Dvignil se je realist Levstik. Presajal je Prešernove pesmi v dnevne borbe z nemškoškrbi. Pravico, katero opeva Prešeren, hoče prenesti v politično in socialno življenje. Na svojstvu način so nadaljevali Prešernove pesmi: pesniški "Ob meji" in "Vojaki gredo." Trpljenje interirancev je prikazal v pesmi "Privid z Rabo" iz zbirke "V pregnanstvo." Nadalje je recitiral iz zbirke: "Primorske pesmi" pesem o mintrjih, ki mrko prepreza vso domovino, a se slednjih prelje v pesem svobodnih zidarjev. Spesnil jo je v noči, ko so fašisti začgali Narodni ion v Trstu.

Bogomir Magajna je čital pomine iz življenja v partizanah. Pripravlja pesniški misli: pesniški Sorški polja Simon Jenko, Josip Stritar, Simon Gregorčič, Dragotin Kette, Josip Jurčič in Murn Aleksandrov."

Dedičje Prešernovih pesmi pa je Slodnjak opredelil na tri pokolenja, katera pa vse veže isto življenje.

"Zupančič je s svojo lirsko miselnostjo in čustveno poezijo ustvaril posebno epohovo naši literaturi in ji dal pečat življenjskega optimizma. Njegova generacija je napovedala burno dobro prve svetovne vojne. Z razgibanimi vojnim pesmimi je pripravljala Slovence na trpljenje in žrtve, ki jih čakajo. Vendar je bil ta rod, prezgodaj vrzen v pekel prve svetovne vojne in še nezrel, da bi si mogel prisvojiti optimizem neposrednih Zupančičevih naslednikov.

"Premlad brez vodstva, je skušal prekričati strahote prve

PISMA IZ STAREGA KRAJA

Resničen doživljaj matere partizanskih borcev

To pesnitev je zložila 60-letna mati Marija Rožanc iz Martinjaka pri Raketu, leta 1944, ko je samevala in tugovala za svojimi otroki. Njeni 18-letni hčerki je bil v nemški internaciji, a sinova v partizanih. Pesem je prejel Mr. Frank Sparmblek, Box 86, Malartic Quebec, Canada.

Ko v Martinjak Nemci so prisli, po brajdah grozje so obirali.

Potem so prišli še ta beli, pokradli so nam vse, kar smo imeli.

Tudi hčerko so pobrali, v internacijo jo odpeljali. Uboga reva tam trpi, oh, reši jo partizan Ti!

Prišli so v hišo zopet, spet, na stežaj sem jim morala vse odpre!

Vse kotičke, shrambe preiskali, da bi sina teranca našli. Ker pa našli niso nič, postali so nasilni kot hudič.

Tudi v kuhinjo so pridrveli in meni tudi zagrozili, da me bodo odpeljali. Še v omaro so mi vdrli, kruh, mleko, jajca, vse požrli. Mene so grdo zmerjali, jajca pa na maste metali. Za plačilo so tako mi dejali: da me bodo spovedovali. Med njimi se je sukal en kurat in pripravljal se je mi odvezlo dajat.

"Ti si velika grešnica, zato boš tud' f'rđamana". Jaz odgovorila sem tako: Bog vsakemu grehe odpusti, ako se jih le spokori.

Še po skedenju so vse obrnili; seno slamo, vse prestrelili, da bi mi sina teranca ubili. Ko pa muncije več niso imeli, razjarjeni so se odstranili, ker teranca niso dobili.

Tudi v svinjake so hiteli in prasiče vse prešteli. Eden pa v štalo plane, siromaku hlalcu "kovter" vkrade.

Oh, to je pa resničen Švabobran, vse hitro vkrade, kakor vran. Ta je res prava bela spaka, tako krade, kakor sraka!

So po vasi gor in dol hodili, velik voz krompirja naložili, da se so na Raketu z njim mastili.

Na večer pri nas se eden vstavi in se mi takole predstavi: Hitro en "zakelj" krompirja pripravi!

Kriči, da smo se vsi prestrašili.

Krompir sem hitro nabirala, zraven pa še vrčo dala. Za menoj pa domobranec kriči: "Hitro, hitro, se mudi! Da partizan nas ne ulovi."

Ko krompir so naložili,

hitro proti Raketu se zapodili,

da partizani v noči jih ne bi polovili.

Tako minil je prvi dan,

oh, kje si bil Ti partizan?

Prišli spet Švabobranci drugi dan,

k Rezrekovim brez: dober dan!

Nad menoj tako kriči:

"Baba, žgance skuhaj nam za tri!"

Tako smo lačni, kakor psi!"

Prav nič se nisem obotavljal,

takoj sem lonec z vodo pristavljal,

medtem pa k Bogu vzdihovala:

O večni, večni, usmili se,

te Švabobranske lakote!

Ko so prišli nazaj:

"Baba, zdaj nam pa le žgance daj!"

Zgance v skledo sem zdrobila,

na vrh tud' mleka ji mnalila.

Štirje so se okrog mize vsedli,

lačni kot volkovi, vse pojedli.

O ti prokleti Švabobran,

tako je lačen kakor vran!

Tako minil je drugi dan.

Oh, kje si bil Ti partizan?

Spet tretji dan Švabobranci so prišli,

z našimi konji so prifurali.

Kanon s seboj so pripeljali,

pred našo hišo se znjim ustavili.

Eden tako mi zakriči:

"Glej, Tvoji konji so prišli!

Zadnjih jih poglej še zdaj,

nikdar več jih ne dobiš nazaj!"

Ko pa k njima sem stopila,

takoj se mi je solza vila,

ker sta me spoznala,

misleč: kruha nama bo dala.

Na kanon so se naložili,

da bi jih partizani ne ulovili,

se v svoje gnezdo Rakek zapodili.

Tako minil je tretji dan,

oh, kje si bil Ti partizan?

Ko na hajke so hodili,

vselej so se pri nas zglastili.

Najprej hišo obkolili,

da bi sinove mi pobili.

Večkrat so vrata prestrelili.

Ko pa vrata sem odprla,

vsa druhal je noter vdrla

in meni vse roke pretrla.

"Tenente!" nad menoj kriči:

"Kje imaš komuniste Ti?"

Ponovno vse kote preiskali,

da bi moja sinova našli.

Ko pa našli niso nič,

so postali zlobni, kot hudič. V času, ko sinova so iskali, seveda so pa tudi kradli: hruske, jabolka, orehe! Vsi imajo smitne grehe!

Mene so strašno zmerjali, napete puške v me držali in dejali,

Jaz pred njimi sem klečala, kvišku roke sem proseče držala:

Verjemite, verjemite mi,

da doma nobenega ni!

Končno vendar so odšli!

Ko naprej so še hodili, partizani so jih pa nazaj podili: "Juriš! Juriš!" Partizani so kričali,

ker Švabobranov se niso prav nič bali.

Švabobrani so tako bežali, da so kar jezike ven držali. Po trebuhu so se plazili,

da so bili bolj podobni svinji.

Končno prišel je svobode dan, v noči je bežal izdajalski domobran,

seveda, ker podil ga je junashki Partizan!

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE

Ponatis iz "Slovenskega poročevalca"

NOVOMEŠČENI POMAGAO GRADITI POŽGANE VASI

V nedeljo 28. julija so se odpravili na prostovoljno delo člani štirih novomeščih sindikalnih podružnic. V zgodnjem jutru so na priklici dveh tovarnih avtomobilov naložili samokolnice, krampe, lopate, sodove in darila tovaršev z Jesenic: precej pohištva in tri zaboje stavbenega okovja. Kot pred nekaj tedni, so se tudi sedaj odpeljali v Suho krajino v Hrince.

Veselih obrazov so vihteli krampe, nalagali zemljo in vozili izkopani material za podlogo nove ceste. Pri tem se je najbolj izkazal najmlajši tovarš, kurir Milan z okrožnega odbora, ki je sam zvozil 199 samokolnic. Delovna skupina s Žužkom na čelu je v dobrini traširala približno 200 metrov dolgo in 3 metre široko vozno pot iz Jame do bližnje ceste. Še določne je bila podlaga nove poti gotova. V verigi so si podajali kamenje, s katerim so utrdili robe poti, opoldne pa je že kamion po novi poti pripeljal kamnenje z glavnem cestom in delo je šlo hitrej naprej.

Popoldne se je zbral k delu kakih 100 domačinov iz Hinj, Visejca, Sel, Lopate in drugih bližnjih vasi. Največ je bilo delo, saj sta to prvi planini na Primorskem, ki imate električno. To je dokaz, kako lepe uspehe ima prostovoljno in kolektivno delo.

Popoldne so izložili v gasilski dom na Hinjah darila za pogorelice. Zavest, da niso pozabiljeni, je vaščane najbolj ganila. Veseli nad nepričakovanim obiskom in praktičnimi darili, so se vaščani zahvaljevali za bratsko pomoč. Proti večeru so se delavci vrnili v Novo mesto veseli in navdušeni, da se svoje naloge izpolnili. Čeprav je imel marsiklo žuljave roke, je bila v njegovem srcu zavest, da je izpolnil svojo dolžnost.

KRT JE KORISTNA ZIVAL

V Zalogu pri Komendi in bližnjih vased bi bila letina kljub spomladanski suši prav dobra, če ne bi bilo tam toliko ličink rjavega hrošča. Te bodo uničile vse krompir, ki predstavlja glavni poljski pridelek in glavni vir dohodka. Za vse prebivalce tega okraja je to velik gospodarski udarec. Pravijo, da morajo odkrito priznati, da so si te nadloge sami krivi. Zakaj?

Zadnja mila zima naravno ni pomagala razrediti tega mrčesa. Zato pa bi moral vedeti, da je ravno kren eden najboljši zatiralcev teh hroščev, jajčec in ličink. Kmetje pa so v svoji nevednosti zamenjali, deloma pa enačili krta z voluharem ter materijal pod streho, da se ne bi na dežju poškodovali. Isto tovariši so prejšnji dan delali na pripekojčenem solncu pri košnji. Po celodnevnom delu na polju so šli z veseljem in dobro voljo na delo za obnovbo.

Odpotujem v Florida

in želim dobiti eno ali dve osebi za spremstvo, ki bi bili zmožni voziti avto nekaj časa. Odidem okrog 15. oktobra. Ako katerega zanima, naj pokliče CEDAR 1871 ali pa se zglaši na 1564 Ansel Rd., Suite 4.

Opremljeno sobo

se odda v najem poštenemu fantu ali dekletu. Naslov se poizvabi v uradu tega lista.

1896

1946

NAZNANILO IN ZAHVALA

Globoko užaloščeni in s potrim srdcem naznanjam vsem sorodnikom, prijateljem in znancem prežalostno vest, da je kruta smrt zamahnila s svojo koso in nam odvzela našega preljubljenega in dragega soproga in očeta

Anthony Salamant

Blagopokojnik je preminil 1. septembra 1946 za posledicami poškodb, ki jih je zadobil, ko ga je na ulici zadel tovorni truk v Buffalo, N. Y. Njegovo truplo je bilo prepeljano v Cleveland. Pogreb se je vršil dne 5. septembra 1946 ob veliki udeležbi sorodnikov in prijateljev iz pogrebnega zavoda Joseph Žele in sinovi na Highland Park pokopališče.

Pokojnik je bil 50 let star in je bil doma iz vasi Salamant. Brečina pri Kanalu, odkoder je prišel v Ameriko pred 33. leti.

V dolžnosti si stejemo, da se potom iskreno zahvalimo vsem, ki so položili krasne vence in cvetje k krsti v blag spomin na pokojnika. Zahvalo naj prejmejo: Mrs. Mary Obed, Mr. Jack Obed, Mr. in Mrs. Frank Cerkvenik, Mr. in Mrs. Cyril Obed, Mr. in Mrs. Stanley Zorc, Mr. in Mrs. Al Sittaro iz Chicago, Ill., Mrs. Mary Skubec iz Wilkes Barre, Pa., Mr. in Mrs. Vincent Strazer in hči iz Wilkes Barre, Pa., Mr. in Mrs. Joseph Gerbeck iz Kane, Pa., Mr. in Mrs. John Gombac in hči iz Akrona, O., Mr. in Mrs. John Janz iz East Park Dr., Mr. in Mrs. Louis Žele, Mr. in Mrs. Joseph Žele in družina, Mr. in Mrs. Sutton Girod, Mr. in Mrs. Frank Marash, Mr. in Mrs. Andy Erjavec, Mr. in Mrs. John Zaller in sin, Mr. in Mrs. Steve Valenčič, Mr. in Mrs. L. Makus, Mr. in Mrs. Frank Benčič in družina, Mr. in Mrs. Joseph Vrabec in sinovi, Mrs. Justina Pavlovich in hči, Slovenski prijateljski klub, Mr. in Mrs. Charles Samsa in družina, Mr. in Mrs. Anton Vehar in družina, Mr. in Mrs. John Leskovec in družina, družina Andrew Spik, The Suid Wholesale Grocery, Mr. in Mrs. Albin Petelin in družina, Mr. in Mrs. Blessing, Mr. in Mrs. Soeder, Mrs. Louise Močnik in hči, Mr. Joe Laushin, Mr. Tony Laushin, Mr. Matt Pishlar, Mr. John Burga, Mr. in Mrs. Long in družina, Mr. in Mrs. Lust in družina, Mr. in Mrs. John Winkler, Mr. in Mrs. Adolph Somrack, Mr. in Mrs. A. Latone, Mr. in Mrs. S. Pulvirenti, Mrs. Antonia Cavdek, društvo Zdrženi bratje št. 26 SNPJ, ter Mr. Frank Homovec in družina.

Dalje najlepša hvala sledetim, ki so darovali za otroško bolnico v Sloveniji mesto vencev na krsto: Mr. in Mrs. Louis Zorc, Mr. in Mrs. Zivoder, Mrs. Korenčan, Mrs. Kniss in Mrs. Louise Velesič, Mr. Geo. Zorman in Mr. John Koss.

Hvala lepa tudi sledetim, ki so dali svoje automobile na razpolago pri pogrebu: Mr. Anton Vehar, Mr. Jacob Habat, Mrs. Jacob Habat, Mr. Joseph Žele, Mr. Joseph Globokar in Mrs. Marion Bashel ter društvo Zdrženi bratje št. 26 SNPJ za dva avta.

Prav posebna zahvala bodi izrečena Mr. in Mrs. Stanley Zorc, ki sta me peljala v bolnišnico k pokojniku v Buffalo, N. Y., ko je prišla vest o nešreči: enako najlepša hvala bratu Cirilu Obed in njegovih soprog, sesiri Mrs. Tereziji Cerkvenik in Mrs. Justine Pavlovič za obisk v bolnišnici ter vso izkazano pomoč v tolažbo v dneh žalosti.

Najlepša hvala tudi Mrs. Mary Strazar iz Wilkes Barre, Pa., ter Mrs. Louise Lipovšek iz Luzerne, Pa., ki ste prišle tako daleč na pogreb.